

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jose Inazio Ugalde Mujika Amaxa

*Amasa-
Villabona,
Gipuzkoa
(1935)*

Aurkibidea

Biografia

Gurasoak alkizarrak bazituen ere, Amasan jaioa da Joxe. "Amaxa" edo "Zapaterua" ezizenez da ezaguna, izan ere, gaztetan txirrindulari profesional izandakoa da, eta txirrindularitza munduan ezaguna zen "Gaurko karreran zer egin dik Amaxak?" galdera. Oraindik gazte zela, ordea, kirola ez zela errenta, eta zapatak konpontzen ikastera joan zen Asteasuko zapatariarengana. Han ofizioa ikasi eta Villabonan zapatari lanetan hasi zen. Kolean, "Joxe Zapaterua" bezala da ezaguna.

Zintak

VIL-003

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artetxe, Miren
- **Data:** 2010-01-22
- **Iraupena:** 87 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Arteaga, Karmele

Pasarteak

1. Zapatak kalamuarekin konpontzen

- **Erref:** VIL-003/005
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:09:45. **Bukatu:** 00:11:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Zapatagintza
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

<p>Asteasuko zapata-dendan lana egiten zuen erositako motor txiki baten laguntzaz. Motor harekin konpontzen zituen zapatak. Zapatak eskuz josten zituzten, kalamuz. Ez zeukan osteko makinarik, oso garestiak zirelako.</p>

2. Kalamuz zapatak nola konpontzen zituzten

- **Erref:** VIL-003/006
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:11:26. **Bukatu:** 00:12:57

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Zapatagintza
- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak

Laburpena:

<p>Kalamuz zapatak nola josten zituzten azaltzen du. Ondoren pikia (argizariaren antzekoa) ematen zioten.</p>

3. Donostiara zapatak egiten ikastera

- **Erref:** VIL-003/009
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:15:15. **Bukatu:** 00:17:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Zapatagintza

Laburpena:

<p>Beti izan ditu bezeroak. Zapatak ere egiten zituen. Donostian ikasi zuen zapatak egiten. Atzerritarrentzat egiten zituzten zapatak Donostian. Txinatik datozen zapatak penagarriak iruditzen zaizkio. Neurrira egiten ziren zapatak beti pixka bat handiagoak egiten ziren. Lehen ez zen moda jarraitzen.Elizaren atarian janzen zituzten zapatak, besterik ez.</p>

4. Zapatak eta arropak asko irauten zuten

- **Erref:** VIL-003/010
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:17:36. **Bukatu:** 00:18:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu

Laburpena:

<p>Zapata pare bat lau edo bost urte irauten zituen. Trajeak ere asko irauten zuten.</p>

5. Zapaten zola eskuz nola konpontzen zuten erakusten digu

- **Erref:** VIL-003/012
- **Iraupena:** 0:04:22. **Hasi:** 00:21:28. **Bukatu:** 00:25:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Zapatagintza
- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak

Laburpena:

<p>Zapaten zolak nola konpontzen zituen erakusten dio kamerari. Zola larruzkoa zen eta busti ondoren kolpeka gogortu egiten zuten.</p>

6. Zapatak egiteko larru desberdinak

- **Erref:** VIL-003/013
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:25:50. **Bukatu:** 00:28:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Zapatagintza

Laburpena:

<p>Zapatak erabat larruzkoak izaten ziren. Larru mota desberdinak zeuden, goikoari 'boskala' deitzen zaio, 'tafiletia' (ahuntz-larrua) behekoari, finagoa. Zola da azpiko larrua. Ganaduaren larrua eta ondutakoa desberdinak dira. Garai batean sei urtean uretan edukitzen zuten larrua ontzeko eta orain berriaz hil eta segituan erabiltzen da. Horregatik oraingo zolak okerragoak dira eta hezetasuna pasa egiten zaie.</p>

7. Bere kontura lanean jarri zen

- **Erref:** VIL-003/017
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:33:50. **Bukatu:** 00:36:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Zapatagintza

Laburpena:

<p>Ikasten ari zen bitartean egunean bost ordu egoten zen eta astean 40 pezeta ematen zizkioten. Bere kontura jarri zenean zerbait irabazten hasi zen. Gaur egun konponketetatik ezin da bizi. Ordutegirik gabe egiten zuen lan. Zerbait nahi duenak sakrifikatu egin behar duela pentsatzen du.</p>

8. Emakumeei saskiarekin laguntzen, moto gainean

- **Erref:** VIL-003/020
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:39:41. **Bukatu:** 00:41:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

<p>Asteasun etxea erosi zuenean, motoa saldu behar izan zuen. Beranduago moto italiar bat erosi zuen. Motoan jaisten zenean emakume askori saskia eramaten laguntzen zien.</p>

Transkripzioa

- Moto hoi erosi nunian, hogeita bi milla pezta t'ardi o zan, garai haietan , ta patu nun ta... atzea zitzaidan Asteasun pixua! Erosteke.
- Aukera.
- Baai. Nik hamabi milla peztakin nun... alkitatzeko deretxokin hartu nun e!

Errenta, baño geo neonek negoziatzeko ta... Eta geo atea zan saldu ingo ziela, pixu hoi. Ta dirua bihar nun, hogeita hamar milla pezta zan pixua, garai haietan. Pixu koxkor bat zan ta... Motua in nun saldu, anaiari utzi nion, saldu nion, [...] behar nittulako. Hogeita hamar milla pezta alletzeako, ta geo erosi nun Lambretta, Italianua, usatuba, Donostin.

- Ordun txirindakin, bizikletakin erosi zenun zapategia ta motuakin etxia.

- Bai!

- Earki.

-Eta.. motuan ibiltzen nitzan... Asteasutik honea bi buelta itte nittun, goizean bazkaltzea [...]. Zenbat emakume ibili nun nik zextuan, han, motuan atzian! Exei, ta ezer pasa ez, zeatikan aseguroik eta ez zan garai haietan [...] Eta astian behin etortze zian Villabonara,, konprak ittea. Ta ez zan... autobusa're astian behin eo beste ordu batian. Eta, jode, ezaunak gañea! Ta... sextuak holakuak, kargatu, eseri, motuan atzean ta ibiltzen nittun hara ta honea!

- Asteartin azokako ardi zaharren bat ere ekarriko zenun!

- Bai. Ta gaixua gustoa ibiltzen zen, bestela oiñez juten zan beti!

Asteasu...zea, Zestua hasteko konprak harturta! Ta ne motuan exei atzian, ta jota gustoa ibiltzen zien! Beti ona iten. Beti ona iten.

- Merke don arte.

- Bai. Baiño nei gaesti're e atzeatze(n) zian e!

9. Zapata-denda utzi eta arrantzan

- **Erref:** VIL-003/021

- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:41:51. **Bukatu:** 00:44:10

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Arrantza-orokorra

Laburpena:

<p>Soldaduskatik itzultzerakoan, lantegian hasi zen lanean zapata-dendako soldata osatzeko. Beranduago zapata-denda anaiari utzi eta zazpi hilabetez itsasoan arrantzan ibili zen. Legatzak harrapatzen zituzten, Pasaiaik aterata. Hogeia egun pasatzen zituzten itsasoan. Lehorrean egun bat pasa ondoren berriro itsasoratzen ziren. Dirua galdu zuela dio eta horregatik aurreko bizitzara itzuli zen.</p>

Transkripzioa

- Ordun hemen Astiasun urte dexentetan ibili ziñan bueltaka?

- Bai. Geo soldaduskatik etorri nitzanian hasi nintzan fabrian. Pentsatu gabe eh! Bati...esan, ez zian fabrian...eske pisu bat eosteko "tienes que sacrificar a tope!". Ta bi suelto ateatzen nittun nik, bat zapaterin ta bestia fabrian.

- Ta hola ze...?

- Bizimou gogorra. Hola? In nittun...lau-bost...geo itsasoa jun nitzan.

-Noa?

-Itsasoa! Arrantza!

- Bai zea?

- Bai! Zapateya utzi ta anaia utzi, Astiasun.

- Han, zapaterin?

- Bai. Ta zazpi hillaete in nittun, itsasuan arrantzan.

- Zeren arrantzan?

- Leatzetan. Bai, earrak leatzak! Eta...
- Nungo barkun o ze barkutan o?
- Pasaitikan. Haizietan, parejan, barku parejan. [...] ta...zea, bi barku. Ta pasatzen giñun hogei eun, itsasuan etorri gabe. Itten zan hamar eun ni han...aurrena harrapatzen zendun leatzakin, frexkuakin etortzen zan barku bat, ta geo bestia juten zan- hiru barko zien- geo bestia juten zan ta gu etortzen giñan handikan hogei eun honea. Han hamar euneko arraiakin, frexkuakin, ta eun bat eo zean, itsasuan. Osea lehorrin ta behar zenen, martxa.
- Ta hola zazpi hillabete?
- Bai. Eta dirua galdu nun.
- Bai zea?
- Bai. Diruba irabazten zala ta laun batek san zian, Villabonan hil zian bi launekin [..]. Dirua zea ta dirua zea! Dirua, "que querian dinero, eran...y uno habia que tenía que sacar de la pobreza". Eta...dirua galdu nun. Ta berriz etorri, eta berriz zapatero ta fabrikan bertan hartu niñuen.
- Mala letxe earrakin.
- Bai, neska! Baiño...bizimou ona da.

10. Udara batean morroi bizikleta lortzeko

- **Erref:** VIL-003/023
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:45:45. **Bukatu:** 00:47:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Aisia » Kirola » Txirrindularitza

Laburpena:

<p>Txirrindularia izan da. 11 urte zituela morroi bezala udara pasatzeagatik bizikleta emango ziotela agindu zioten. Ama haserretu egin zitzaion egindako tratuaengatik.</p>

11. Txirrindulari-lasterketak

- **Erref:** VIL-003/024
- **Iraupena:** 0:02:58. **Hasi:** 00:47:45. **Bukatu:** 00:50:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Txirrindularitza

Laburpena:

<p>Txirrindulari-lasterketetan parte hartu zuen. Bizikletan arrakasta izateko ezin da besteen errukirik izan. Tolosan izan zuen lehen lasterketa eta zazpigarren iritsi zen. Profesionalekin ere korritu zuen Bizkaian.</p>

12. Txirrindulariek babes gutxi zuten

- **Erref:** VIL-003/026
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:52:44. **Bukatu:** 00:54:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Txirrindularitza
- Iritziak

Laburpena:

<p>Txirrindulari afizionatuek ez zuten ezer kobratzen, nahiz eta marka onak egin. Aurrera ateratzen zirenak dirua zutenak ziren, autoen babesa zutelako. Frantziako itzulira joaten zirenei hiru urte beranduago ordaintzen zien.</p>

13. Euskal txirrindulari ezagunak

- **Erref:** VIL-003/027
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:54:06. **Bukatu:** 00:55:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Txirrindularitza
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

<p>Euskal txirrindulari ezagunak: Pasaiaiko Otaño, Hondarribiko Errandonea,... Txirrindulari horiek dirua zuten eta ongi jaten zuten eta autoz eramaten zituzten.</p>

14. Nolako bizikletak zituzten

- **Erref:** VIL-003/031
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 01:02:00. **Bukatu:** 01:04:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak
- Aisia » Kirola » Txirrindularitza

Laburpena:

Bizikletak altzairuzkoak izaten ziren. Garai hartan atera zituzten bi platerekoak. Aurreko belaunaldikoek pinoi bakarreko bizikletetan ibiltzen ziren. Oraingo erraztasunik ez zegoen.

15. Garai bateko txirrindulariak eta txirrinak

- **Erref:** VIL-003/032
- **Iraupena:** 0:02:48. **Hasi:** 01:04:15. **Bukatu:** 01:07:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Txirrindularitza
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

<p>Frantziako itzuliak lehen ere bazuen ospea. Ez zeuden gaur bezain beste karrera. Garai hartan ez zegoen dirurik. Afizio handia zegoen. Bizikleta asko gustatzen zitzaion. Garai bateko txirrindulari onak aipatzen ditu.</p>

16. Errepideetan gauzak asko aldatu dira

- **Erref:** VIL-003/038
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 01:20:04. **Bukatu:** 01:21:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Txirrindularitza
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia

Laburpena:

<p>Orain beldurra ematen du errepidean ibiltzeak. Lehen autoak ez ziren apenas ibiltzen baina errepideak okerragoak ziren. Bizitzak buelta handia eman duela pentsatzen du.</p>

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-09-20

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com